

16. Vrh slovenskega gospodarstva

»V živo« o horizontih prihodnosti

Razvojni dokument **Horizonti prihodnosti** je plod tvornega sodelovanja gospodarstvenikov in **Gospodarske zbornice Slovenije**, za njegovo udejanjanje pa bo potrebno tudi sodelovanje političnih odločevalcev.

Ester Fidel, GZS

Brdo pri Kranju bo 23. marca stičišče gospodarstvenikov in gostov iz slovenske politične in družbene sfere, v ospredju razprav pa bo strateški razvojni dokument **Horizonti prihodnosti**. Ta predstavlja sežetek izzivov, ciljev in ukrepov, ki so se izčistili ob tvornem sodelovanju gospodarstva in **Gospodarske zbornice Slovenije**. Dokument, ki je nastajal od lanske jeseni, postavlja v središče štiri strateška področja:

- zeleni prehod, energetiko in digitalno transformacijo gospodarstva;
- povezljivost – družbeno, transportno in mednarodno (socialni dialog, internacionalizacijo, transport, logistiko, infrastrukturo);
- reindustrializacijo (kadre in trg dela, izobraževanje, pomanjkanje kadrov in strukturna neskladja, regionalizacijo);

- vlogo države in finančnega sistema (malo gospodarstvo, poslovno okolje – davke, debirokratizacijo, zakonodajo in vire financiranja).

Glavne poudarke bodo po posameznih področjih skozi svojo »zgodbo« predstavili ugledni gospodarstveniki. **Marko Drobnič, predsednik uprave Taluma**, se bo v svojem nastopu posvetil zelenemu prehodu in digitalizaciji; **dr. Iztok Seljak, glavni direktor Hidrie Holdinga**, bo osvetlil nekatere izzive in nujne ukrepe na področju logistike; **Sara Čučnik, prokuristka podjetja ebm-papst**, bo predstavila izzive in ukrepe na področju reindustrializacije; **Sabina Sobočan, direktorica Skupine Varis**, pa bo osvetlila vlogo države in finančnega sistema.

Marko Drobnič, predsednik uprave Taluma, ki v svetovnem merilu sodi v ozek krog najučinkovitejših proizvajalcev primarnega aluminija in aluminijevih zlitin

Foto: Taluma

O osrednjih izzivih na področju zelenega prehoda in digitalizacije:

Slovenija ima industrijsko strategijo, s strategijo pametne specializacije pa smo si zastavili nacionalne strateške razvojne prioritete in niše, kjer imamo potencial razvoja gospodarstva. Tega dejstva se

premalo zavedamo ter se z njim premalo poosebljamo. Opredelili smo prednostna področja, ki jih želimo krepiti in razvijati, pripravili akcijske načrte po teh področjih, ki jih tudi uresničujemo. Področje materialov, povezano v strateškem partnerstvu SRIP MATPRO, je pri tem eno izmed bolj učinkovitih in uspešnih. Razlog za to osebno vidim predvsem v želji po združevanju in povezovanju panoge, tako industrije kot institucij znanja. In to brez predsodkov, skrivanja in petelinjenja. Pričakujem, da strategij ne bomo pisali vsake štiri leta na novo, ampak da vse udejanjeno na prednostnih področjih vzamemo kot odlično osnovo in z načrti nadaljujemo. Ob tem pa moramo nujno povečati vlaganja v raziskave in razvoj s ciljem povečevanja produktivnosti in dodane vrednosti.

Kot izrazito izvozno naravnano gospodarstvo potrebujemo konkurenčno poslovno okolje. Potrebujemo agilnost pri zagotavljanju primerljivih in konkurenčnih sistemskih okvirjev v državi na vseh področjih, zavedanje o pomenu energijske neodvisnosti in zagotavljanju oskrbovalnih

verig s proizvodnjo materialov čim bližje sebi. Odločevalci naj se odzivajo dinamično, hitro in skladno, podobno kot podjetja, ki se praktično na dnevni ravni prilagajamo razmeram na trgu in se za doseganje še boljših rezultatov med seboj intenzivno povezujejo.

O horizontih prihodnosti slovenskega gospodarstva:

Naša prihodnost bo temeljila na inovacijah oz. izboljšavah v proizvodnih in poslovnih procesih na področju krožnega gospodarjenja in ogljične nevtralnosti, pri dvigu produktivnosti in učinkovitosti v procesih, v digitalizaciji kot enem ključnih korakov industrijske transformacije ter energetske neodvisnosti in učinkovitosti.

V metalurgiji in tudi širše v industriji smo s svojim načinom delovanja dokazali, da je povezovanje in sodelovanje porok za razvoj in rast dodane vrednosti ter posledično blagostanje družbe. Zavedam se, da je politika druge vrste neskončna igra kot posel, vseeno pa si želim, da bi to pot izbrali tudi odločevalci.

Vrh slovenskega gospodarstva pomeni prvo javno predstavitev dokumenta in začetek javne razprave, ki se bo širila še med druge zainteresirane javnosti. Njegovo udejanjanje in učinkovitost bosta odvisna tako od povezovanja gospodarstva kot aktivne vloge države in tudi širšega družbenega konsenza.

Živost in dinamičnost dokumenta – njegovo dopolnjevanje, spremljanje udejanjanja posameznih ciljev, strategij in politik – bo omogočala tudi digitalna, interaktivna oblika. Spletna stran Horizonti prihodnosti je eden od korakov Gospodarske zbornice Slovenije v smer digitalizacije.

Družbena, transportna in mednarodna povezljivost

Ta sklop stavi na skupno vizijo treh oblik povezanosti: soodvisnosti akterjev v delovnem procesu, predvsem socialnega dialoga med delodajalci in delojemalci; mednarodne vpetosti slovenskega gospodarstva; teritorialne povezanosti s sodobno prometno mrežo, vključno z e-mobilnostjo in digitalno podprtostjo.

Ne nazadnje ima pri povezljivosti pomembno vlogo tudi Gospodarska zbornica Slovenije – tako pri povezovanju gospodarstva kot gospodarstva in drugih deležnikov. Kot reprezentativni predstavnik gospodarstva je njegov glas v primerih, ko je treba opozarjati na sistemske in druge ovire, predlagati ukrepe in spodbujati k prenosu dobrih praks.

Med predlaganimi ukrepi je:

Povezovanje za nastop v tujini

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo naj preko javnih razpisov okrepi financiranje usposabljanja za poslovanje na tujih trgih (Pospeševalnik izvoza GZS) in skupna predstavništva slovenskih podjetij v tujini. Oblikovanje skupnih predstavništev na zahtevnih trgih se je v preteklosti, predvsem za srednje velika in mala podjetja, že pokazalo kot učinkovita spodbuda internacionalizacije slovenskega gospodarstva.

Dr. Iztok Seljak, glavni direktor Hidrie Holding, ki sodi med vodilne evropske in svetovne korporacije na področju avtomobilskih in industrijskih tehnologij

Foto: Hidria Holding

O osrednjih izzivih na področju povezljivosti v slovenskem gospodarstvu:

V osnovi gre za nujno preseganje naših takih in drugačnih kontraproduktivnih delitev, tako na strateški ravni, med vlado, gospodarstvom, znatnostjo, izobraževanjem ... kot tudi na ravni samega gospodarstva. Gre za začetek medsebojnega

resnega in odgovornega strateškega in operativnega sodelovanja, od katerega bomo vsi imeli veliko in bistveno več, kot imamo sedaj. Za preseganje sedanje neusklajenosti vizij in strategij in posledično njihovega izvajanja, vsebinsko in časovno, in tako za zaustavitev velike izgube resursov, finančnih in človeških, ki so vedno omejeni. Vse pa se začne s preseganjem delitev znotraj nas samih, kot npr. v okviru naše avtomobilske industrije, ki je pomembna, saj predstavlja prek 10 % BDP in 20 % slovenskega blagovnega izvoza.

O osrednjih izzivih na področju povezljivosti v avtomobilski industriji:

Slovenska avtomobilska industrija ima dolgo tradicijo preseganja naših obstoječih manjših medsebojnih konkurenčnih pozicij s ciljem realizacije neprimerno pomembnejših strateških sinergij, s katerimi razpolagamo. Tako je medsebojno povezovanje v okviru ACS, slovenskega avtomobilskega grozda. Izrazito smo stopili skupaj tudi pri premagovanju s covidom-19 povezane operativne krize in smo zatem na tej podlagi razvili strateški načrt razvoja industrije do leta 2030

in njene tranzicije v brezogljilčno električno prihodnost. K takemu usklajenemu nastopu smo povabili vlado in znanost in skupaj sestavili tak skupen usklajen načrt v okviru partnerstva GREMO (Green MObility), ki bo kot primer takega strateškega sodelovanja in povezovanja predstavljeno na Vrhu.

O horizontih prihodnosti slovenskega gospodarstva:

Predvsem moramo znati razmišljati brezmejno in pri tem vedno videti in razumeti več kot drugi. Poglobljeno moramo razumeti ključne megatrende in kako bodo vplivali na to, kako bo izgledala prihodnost v naših industrijah in širše. Na tej podlagi potem lahko definiramo inovativne prebojne projekte, ciljne inovacije, s katerimi bomo, pred drugimi, ustvarjali to prihodnost in si s tem zagotavljali naše mesto v njej. Tako v Hidrii kot tudi širše v avtomobilski industriji v Sloveniji ter sedaj izrazito in konkretno v okviru partnerstva GREMO intenzivno skupaj delamo točno to in verjamem, da je zato pred nami dobra prihodnost, saj čedalje več takega pristopa vidimo tudi v preostalem slovenskem gospodarstvu.

Reindustrializacija za večjo odpornost in avtonomijo

Reindustrializacija je vodilni evropski gospodarski trend in skupni evropski projekt v smeri večje odpornosti in večje strateške avtonomije EU. Tudi na nacionalni ravni smo jo v strateškem razvojnem dokumentu umestili med ključna področja za prihodnji razvoj. Pri reindustrializaciji je potreben širši družbeni konsenz o prioritetah, saj gre za proces organiziranja nacionalnih virov in potrebe po ponovni oživitvi nacionalnih gospodarstev. Obsega zapolnjevanje kadrovske vrzeli, odločitve za strateške veje slovenske industrije in ustrezno decentralizacijo po regijah. Pri vzpostavljanju eko sistema in orodij za zmanjševanje strukturnih neskladij je pomembno tudi izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih, da bodo usposobljeni za digitalni in trajnostni prehod. Hkrati pa gospodarstvo potrebuje tudi hitro zapolnjevanje kadrovskega

primanjkljaja in vrzeli s poudarkom na stimulativni zakonodaji za kadrovske deficitarne poklice, fleksibilno prilagajanje zaposlovanja tujcev glede na razmere na trgu dela in dolgoročno napovedovanje potreb po kadrih.

Med predlaganimi ukrepi je:

Povezave z lokalnim gospodarstvom

Zagotoviti jasne usmeritve za uporabo »odprtega kurikula« za tesnejše povezovanje srednjih šol z lokalnim gospodarstvom.

Uporaba odslužene gospodarske/industrijske opreme za namene praktičnega usposabljanja in učenja.

Sara Čučnik, prokuristka podjetja ebm-papst, vodilnega svetovnega proizvajalca ventilatorjev in motorjev

Foto: ebm-papst

O osrednjih izzivih na področju reindustrializacije:

Največji izzivi so pomanjkanje ustreznega kadra ter še vedno ne dovolj visoka osveščenost vodilnih o pomembnosti kompetenc za zeleni in digitalni prehod. Pri obstoječem kadru je predvsem na tehničnih vodilnih mestih premalo znanja o tehnologijah industrije 4.0 ter prednostih njihove praktične uporabe. To je še posebej kritično v elektroindustriji, saj so podjetja iz te panoge tako ponudniki/proizvajalci rešitev kot tudi uporabniki.

Pri vodstvu (menedžmentu) se zaradi premajhnega poznavanja koristi uvedbe industrije 4.0 še vedno čuti dvom in zadržanost do obsežnejše digitalne preobrazbe. V splošnem pa na vseh nivojih obstaja preveč vrzeli v razvitosti digitalnih kompetenc. Eden izmed razlogov za takšno stanje je tudi pomanjkanje izobraževalnega kadra, ki bi moral svoje teoretično znanje in izkušnje iz industrije 4.0 hitro in z najsodobnejšimi pedagoško-andragoškim pristopi prenašati ter s tem krepiti verigo vrednosti med izobraževalnimi institucijami in gospodarskimi subjekti. Za dosego tega je potrebna sistemska prenova izobraževalnega sistema na vseh ravneh, pri čemer mora biti gospodarstvo močno slišano.

Prenova izobraževalnega sistema je dolgotrajen proces, v veliki meri podvržen političnim odločitvam, zato se kaže učinkovitejša pot do zvišanja kompetenc industrije 4.0 v vzpostavitvi nacionalnega demonstracijskega centra Pametne tovarne. Center bi po vzoru številnih razvitih držav omogočal podjetjem učinkovit dostop do preizkusa novih tehnologij industrije 4.0 in prenosa znanja. Za podjetja elektroindustrije bi tak testni poligon predstavljal izjemne poslovne priložnosti za prenašanje domačega znanja,

materializiranega skozi napredne elektromotorne pogone, zahtevne IoT sklope ter druge podporne elemente in sisteme za industrijo 4.0. Na nivoju države pa bi bila vzpostavitev demonstracijskega centra tudi majhen, a pomemben korak proti družbi 5.0, to je družbi prihodnosti, katere cilj je ustvariti sobivanje med virtualnim in realnim svetom, uravnovežiti gospodarski razvoj in vzpostaviti družbo z ljudmi v ospredju.

O horizontih prihodnosti slovenskega gospodarstva:

Predpogoj za svetlo prihodnost slovenskega gospodarstva je sodobno in konkurenčno poslovno okolje. V takem vzpodbudnem okolju bodo slovenska podjetja po prestrukturiranju poslovnih in proizvodnih procesov ter trga dela in po posvojitvi principov krožnega gospodarstva veliko bolj samozadostna pri pokrivanju potreb po kadrih, energiji, energentih in surovinah. Ob povečanju sredstev države za raziskave, razvoj in inovacije ter tudi vložkov gospodarstva v ta področja, se bo dvignila produktivnost, tudi oziroma predvsem ob pomoči digitalizacije, najmanj v skladu s cilji GZS, to je v povprečju 60.000 EUR na zaposlenega do leta 2025, po tem letu pa znatno več.

Vloga države in finančnega sistema

Poleg kadrov je tudi poslovno okolje presečni dejavnik vseh štirih ključnih stebrov. Pri ustvarjanju spodbudnega ter predvidljivega poslovnega okolja je pomembna vloga države in finančnega sistema. Ključne so spremembe delovne zakonodaje, davčna razbremenitev in debirokratizacija. Država mora aktivno spodbujati razvoj finančnega sistema ter lajšati dostop do evropskih sredstev in pridobivanja bančnih garancij. Potrebno je stabilno in kontinuirano sofinanciranje investicij na področju zelenega in digitalnega prehoda.

Posebno pozornost namenjamo malemu gospodarstvu, ki je za Slovenijo še posebej pomembno, a hkrati tudi zelo izpostavljeno in ranljivo. Med vsemi gospodarskimi subjekti predstavljajo MSP 97

% in ustvarijo 20 % prihodkov v BDP. Zato je nujno spodbujanje in ohranjanje domačega lastništva srednje velikih in majhnih podjetij ter spodbujanje nasledstva družinskih podjetij. Med zastavljenimi cilji sta tudi večja fleksibilnost delovnopravne zakonodaje ter plačna politika, ki omogoča motivacijo in nagrajevanje zaposlenih.

Med predlaganimi ukrepi je:

Davčne olajšave za zeleno

Investicije v zeleno energijo in trajnostni razvoj naj bodo davčna olajšava (odbitna postavka pred plačilom davka na dobiček).

Sabina Sobočan, direktorica Skupine Varis, ki sodi med najboljše proizvajalce gotovih kopalnic v Evropi

Foto: Varis

O vlogi države in finančnega sistema pri razvojnem preboju podjetij:

VARIS Lendava se razvija v evropsko multinacionalko. Naša ambicija je, da blagovna znamka VARIS (p)ostane sinonim za kvaliteto in soustvarjalca prihodnosti modularne gradnje. Pri tem nas lahko poslovno okolje podpira ali zavira. Vseprisoten izziv, ki ga vidimo kot hitro rastoče in izvozno naravnano podjetje, je nerazumevanje, kako naj delovna zakonodaja,

davčni sistem in druge storitve države podpirajo razvoj in ustvarjanje (dodane) vrednosti. Če sem konkretna: najprej delovna zakonodaja – postopki napotitve delavcev v tujino so dolgotrajni in pogosto neuskkljeni. Potem gradbena dovoljenja: pred časom je zaradi odvečnih komplikacij pri pridobivanju gradbenega dovoljenja (kot je pokazal naknadni sklep ARSO) posel s kupcem, ki bi ga sicer osvojil VARIS, dobil ponudnik iz druge države. S tem smo Slovenci izgubili denar tako za plače kot za dobiček in razvoj. In te izgube se seštevajo – v nizek BDP na prebivalca in posledično nezadovoljstvo, ko vidimo hitrejši razvoj in večjo blaginjo drugih držav. Našo dejavnost – gradbeništvo, a ne samo našo, žuli tudi izobraževalni sistem in neskladnost s potrebami po kadrih. Zakaj moramo podjetja postavljati lastne sisteme usposabljanja?! V mozaik pričakovani razvojno usmerjenih podjetij sodi tudi razumevanje in razpoložljivost sistemov financiranja.

O horizontih prihodnosti slovenskega gospodarstva:

Prihodnost slovenskega gospodarstva bo v največji meri povezana s konkurenčnostjo države kot celote. Danes ne tekmujejo več podjetja, temveč države. Konkurenčnost

gospodarstva bo v spremenljivih okoliščinah – ko se krize niti več ne zaključujejo, temveč se selimo iz ene v drugo – odvisna po eni strani od stabilnosti zakonodajnega okolja: tu naj država poskrbi za predvidljivost; po drugi strani pa je vitalna prilagodljivost: kako hitro smo se sposobni vsi skupaj s sistemi prilagajati novim okoliščinam.

To dvoje omogoča, da se potem skupaj, po celi verigi vrednosti, borimo za višjo dodano vrednost: od zdravnika v medicini dela, ki prispeva, da smo pri delu zdravi, učitelja, ki učence uči angleški jezik, do profesorja strojništva, ki študente opremlja s tehničnimi znanji. Razumevanje, kako nastaja (dodana) vrednost in kako pridemo do denarja ali pa se ta pretoči v druge, konkurenčnejše države, je vitalno tako za gospodarstvo kot za celo družbo. Podjetja in država moramo zaslužiti dovolj, da ohranjamo investicije in kondicijo. Pri tem ne gre le za vlaganje v infrastrukturo in tehnologije, temveč tudi za naložbe v marketing, v razvoj blagovnih znamk, v nova znanja. Če ne bomo imeli denarja za to, ne bomo mogli ohranjati, kaj šele dvigovati blaginje. Denar pa vse države na svetu, tudi za polnjenje proračuna, zaslužijo nikjer drugje kot na trgu in z gospodarstvom.

Zeleni prehod in digitalizacija

Osrednje področje strateškega razvojnega dokumenta Horizonti prihodnosti pa je dvojni prehod. Zeleni prehod je vizija razvoja Slovenije v EU. Gre za razvojni preboj z visoko zastavljenimi cilji, ki zadeva tako gospodarstvo kot celotno družbo. Drugi ključni del današnje družbe pa je digitalna preobrazba oziroma prehod v sodobno digitalno gospodarstvo.

Cilj zelenega prehoda, ki je opredeljen v ključnih strateških dokumentih Slovenije, je ogliščno nevtralna oz. nizkoogljčna družba do leta 2050. Za izpolnitev tega cilja je nujna zanesljiva oskrba z energijo, s prehodom iz fosilnih v nefosilne in obnovljive vire. Aktualne geopolitične razmere opozarjajo tudi na nujno potrebo po energetski samozadostnosti. Hkrati si moramo prizadevati tudi za zagotavljanje lastne surovinske oskrbe. Odvisnost od uvoza energentov ter surovin slabi konkurenčno sposobnost. Za doseganje zastavljenih ciljev je treba spremeniti zakonodajo, pri čemer je zaradi umeščanja proizvodnih naprav za proizvodnjo elektrike iz obnovljivih virov v prostor ključna prostorska zakonodaja.

Stopamo v obdobje digitalizacije, toda Slovenija po digitalni intenzivnosti v primerjavi z državami EU nazaduje, na drugi strani pa se povečuje vrzel med vlaganji v IKT tehnologije v Sloveniji in povprečjem

držav EU. Cilj, ki je dosegljiv, je, da se Slovenija do leta 2030 uvrsti med pet najuspešnejših držav po Indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI indeksu); ta opredeljuje štiri ključne kazalnike: človeški kapital, digitalno povezanost, integracijo digitalnih tehnologij in digitalne javne storitve. Vendar bi morala vzporedno do leta 2030 povečati delež sredstev za raziskave, razvoj in inovacije tako država (na 1,2 % BDP) kot gospodarstvo (na 2,5 %).

Med predlaganimi ukrepi je:

Več za dvojni prehod v VFO

V VFO (večletni finančni načrt – SVRK) bistveno povečati sredstva za podporo digitalizacije gospodarstva in energetskega prehoda.

16. Vrh slovenskega gospodarstva bo razgrnil široko paleto izzivov, ciljev in ukrepov na vseh štirih ključnih področjih. Zato vabljeni 23. marca na Brdo pri Kranju, da se skupaj odločno zazremo v horizonte prihodnosti v prepričanju, da so dosegljivi.

